

Abordarea sustenabilității în profesia contabilă din România

Prof. univ. dr. Robert-Aurelian ȘOVA^a, conf. univ. dr. Adriana Florina POPA^b

^{a, b} Academia de Studii Economice din București

Abstract

The role of the professional accountant is to provide strategic advice in order to help companies ensure business continuity and development. Sustainability reporting is a means of communicating an organization's performance in achieving sustainable development goals and, at the same time, a responsibility towards stakeholders. A new environmental approach is needed and it is the time for the accounting profession to embrace sustainability problems in this global context where environmental, social and governance issues require a solution.

Key terms: sustainability, sustainability reporting, identifying risks, accounting education, professional body

Termeni-cheie: sustenabilitate, raportare de sustenabilitate, identificarea riscurilor, educație contabilă, organism profesional

Clasificare JEL: M14, M41, M49

To cite this article: Robert-Aurelian Șova, Adriana Florina Popa, *Abordarea sustenabilității în profesia contabilă din România*, *CECCAR Business Review*, N° 11/2022, pp. 3-7, DOI: <http://dx.doi.org/10.37945/cbr.2022.11.01>

Dezvoltarea înțelegerii factorilor de mediu nu este doar un alt subiect de abordat, ci o schimbare fundamentală a modului în care vedem lumea (Lyle, 1996). Conform conceptului dublei materialități introdus de Comisia Europeană în 2019, la nivelul companiei, analiza trebuie făcută având în vedere impactul factorilor ESG (*environment, society, governance*) asupra performanței financiare, precum și impactul activității sale asupra acestor factori. Prin urmare, orice model de raportare ar trebui să utilizeze o abordare bazată pe principiul dublei semnificații, mai degrabă decât să specifice mai detaliat ce informații trebuie furnizate în cadrul setului de subiecte predefinite (aspecte sociale, privind mediul, factorul uman, respectarea drepturilor omului, fapte de corupție etc.). Toate aceste chestiuni trebuie să fie luate în considerare în complexitatea lor interconectată – pe de o parte, schimbările climatice afectează grav agricultura și securitatea alimentară globală, iar pe de altă parte, există și un efect invers.

Este important ca afacerile să înțeleagă faptul că asigurarea sustenabilității poate conduce la maximizarea valorilor societale și la găsirea de noi oportunități. De exemplu, dacă entitățile pot adapta produse și servicii în domenii precum energia curată, alimentația, educația, îngrijirea sănătății, serviciile bancare și telecomunicațiile pentru a satisface nevoile celor săraci, ele pot obține în același timp un avantaj competitiv din vânzări mai mari și pot încuraja dezvoltarea locală.

Din punct de vedere istoric, rolul profesioniștilor contabili a fost asociat în principal cu contabilitatea financiară și raportarea. Cu toate acestea, provocările globale legate de sustenabilitate cu care se confruntă lumea în secolul 21 transformă ecosistemul de afaceri și informațiile disponibile profesioniștilor contabili care iau decizii de afaceri. Raportarea de sustenabilitate este un mijloc de comunicare a performanței unei organizații în atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă și, în același timp, o responsabilitate față de părțile interesate. Este nevoie de o nouă abordare de mediu și este timpul ca profesia contabilă să îmbrățișeze problemele legate de sustenabilitate în acest context global în care aspectele privind mediul, cele sociale și cele de guvernanță cer o soluție.

Ca membră a Uniunii Europene, țara noastră simte influența directivelor europene. Cu ani în urmă, în 2014, pentru întreprinderile mari a fost introdusă o obligație suplimentară referitoare la divulgarea informațiilor nefinanciare (Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari) (Non-Financial Reporting Directive – NFRD). Ulterior, în *Comunicarea sa privind Pactul verde european*, adoptată în 2019, Comisia Europeană s-a angajat să revizuiască aceste prime dispoziții de raportare a informațiilor nefinanciare, iar rezultatul a fost o propunere de directivă care urmărește să consolideze și să extindă în UE raportarea de sustenabilitate în următorii ani – *Propunere de directivă privind raportarea de sustenabilitate corporativă* (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD).

În acest context al tendințelor și preocupărilor din ce în ce mai intense privind raportarea ESG, CECCAR a reacționat prin acțiuni și măsuri la diferite niveluri: alegerea de a fi parte a soluției prin integrarea ca membru în organizații internaționale reprezentative pentru cadrul de raportare ESG, crearea unui portal de cunoștințe ESG pentru părțile interesate, actualizarea programelor de educație contabilă profesională pentru dezvoltarea inițială și continuă a membrilor, extinderea calificărilor existente, participarea la evenimente conectate, stimularea parteneriatului cu autoritățile de reglementare, promovarea raportării ESG prin intermediul rețelelor de afaceri.

➔ **Apartenența la organisme internaționale reprezentative**

În contextul tendințelor actuale privind trecerea de la raportarea financiară tradițională – specifică serviciilor de contabilitate – la raportarea integrată și dată fiind preocuparea tot mai intensă în legătură cu sustenabilitatea și responsabilitatea corporativă, CECCAR a ales să fie o parte a soluției. În zilele noastre, practic ESG devine rapid standardul în baza căruia întreprinderile își gestionează și își raportează riscurile. Mai exact, Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România a ales să fie proactiv în interesul public, fiind primul organism profesional din Europa care a aderat la Sustainability Accounting Standards Board (SASB), devenind membru în 2020. În iunie 2021, fuziunea dintre The International Integrated Reporting Council (IIRC) și SASB într-o organizație unificată – Value Reporting Foundation (VRF) – a fost oficializată. În noiembrie 2021, Fundația IFRS a anunțat Consiliul pentru Standarde Internaționale de Sustenabilitate cu privire la consolidarea cu Climate Disclosure Standards Board (CDSB) și VRF.

➔ **Accesul la cunoștințele ESG**

Numeroase publicații relevante, articole și studii elaborate de organismele implicate în acest domeniu (CDSB, SASB, TCFD, IFAC, IIRC) au fost traduse și puse la dispoziția părților interesate în mod gratuit pe site-ul CECCAR pentru crearea unui portal de cunoștințe în domeniul sustenabilității (ESG), conceput pentru a ajuta afacerile și investitorii să dezvolte o înțelegere comună a valorii întreprinderii – cum este aceasta creată, conservată sau erodată.

➤ Actualizarea programelor de educație contabilă profesională pentru dezvoltarea profesională inițială și continuă

Profioniștii contabili și organizațiile profesionale au un rol direct și activ în realizarea unor raportări extinse care oferă o imagine exhaustivă a valorii sustenabilității afacerii în timp. Acest lucru impune tranziția de la serviciile de contabilitate tradiționale la cele de raportare integrată, care cuprind atât servicii financiare, cât și nonfinanciare, precum și abilități și competențe specifice. Nu este întotdeauna ușor ca între tipurile de servicii tradiționale să faci loc pentru cele noi și provocatoare, care necesită timp și resurse. O schimbare a mentalității este esențială.

În acest context actual a apărut o nouă provocare, aceea de a stabili care este rolul educației contabile în crearea unui viitor sustenabil, în condițiile în care în prezent programa de pregătire este reprojectată și abordarea pedagogică, regândită. Educatorii trebuie să joace un rol principal în integrarea sustenabilității în procesul de învățare, dar și să contribuie la „alfabetizarea sustenabilă” din punctul de vedere atât al formării academice, cât și al dezvoltării profesionale inițiale și continue în cadrul profesiei contabile. Suntem acolo, jucând un rol de promovare a educației pentru sustenabilitate, și putem face aceasta în procesul de învățare pe tot parcursul vieții. Învățarea la timp pentru un impact maxim este costisitoare și provocatoare, dar oamenii învață mai bine chiar înainte de a fi nevoiți să folosească aceste cunoștințe.

Cum poate fi reorganizată programa de pregătire profesională în domeniul contabilității și ce putem include în mod realist în aceasta, având în vedere că dispunem de timp limitat și că există o mulțime de „material de bază” de acoperit?

Există atât de multe diferențe în ceea ce privește gradul de cunoaștere de la un caz la altul, de la o persoană la alta, încât o abordare unică pare imposibilă. Sunt necesare resurse de instruire adaptate în funcție de nivelul de educație și de experiența deținute și ajustări pentru a se obține garanția că sustenabilitatea face parte din programele de educație în mediul universitar și, în continuare, în pregătirea viitorilor profesioniști contabili, fără însă ca acestea să fie prea încărcate. Mai mult, pentru a pune bazele unei învățări de calitate, care va satisface nevoia viitorilor absolvenți de a fi familiarizați cu sustenabilitatea, indiferent de industrie sau de modelele de afaceri, sunt necesare accesul la informații și asigurarea că există materiale disponibile pentru a fi utilizate de profesioniștii contabili calificați. Punctul de plecare ar putea fi stabilirea cadrului și definirea rolului profesionistului contabil – de analiză, sinteză, comunicare și asigurare a impactului afacerii din dublă perspectivă: a companiei asupra factorilor ESG, respectiv a factorilor ESG asupra companiei.

➤ Extinderea calificărilor existente

Pentru ca profesioniștii contabili membri ai CECCAR să poată juca un rol important în asigurarea raportării de înaltă calitate pentru sustenabilitate este necesară o nouă calificare. În acest sens, așa cum am menționat mai sus, programele de educație profesională în contabilitate pentru dezvoltarea inițială și continuă a membrilor au fost actualizate cu noi subiecte de raportare ESG. O serie de evenimente educaționale pe tema sustenabilității și raportării integrate (financiare și nonfinanciare) au fost organizate pentru profesioniștii contabili începând cu anul 2021, anticipând premisele unei transformări în profesia contabilă către o abordare holistică în care toate părțile interesate sunt în centru, ale procesului de creare a valorii, realizându-se o simbioză între obiectivele financiare și cele nonfinanciare.

Țelul este asigurarea unei învățări de calitate care să răspundă nevoii de a fi familiarizați cu sustenabilitatea și de a deține competențe atât în domeniul raportării contabile, cât și în cel al asigurării, care să permită înțelegerea și identificarea riscurilor și a modului în care acestea pot fi reflectate în situațiile financiare.

➔ Participarea la evenimente conectate

Mai mult, CECCAR a organizat și a luat parte la o serie de evenimente pe acest subiect, printre care se numără workshopul online organizat în colaborare cu Climate Disclosure Standards Board ca parte a unui proiect paneuropean, dedicat profesioniștilor contabili și reprezentanților autorităților relevante privind raportarea informațiilor nonfinanciare legate de schimbările climatice și evaluarea impactului acestora asupra persoanelor, întreprinderilor și economiei în ansamblu. În aceeași categorie intră și participarea la evenimentul anual NYC Climate Week 2020, organizat de Sustainability Accounting Standards Board, cu tema *Accelerarea schimbării prin prezentarea informațiilor de mediu, sociale și de guvernanță (ESG)*, webinarul cu titlul *Forța pentru schimbare: Mobilizarea sectorului public pentru o economie durabilă*, organizat de Accountancy Europe în 2021, Forumul IFAC *Către un viitor sustenabil*, organizat de Memorandum of Understanding to Strengthen Accountancy and Improve Collaboration (MOSAIC) și International Federation of Accountants, evenimentul organizat de IFAC și Climate Disclosure Standards Board în cooperare cu We Mean Business Coalition în cadrul Conferinței ONU privind schimbările climatice, cu tema *Contabilitatea pentru mediu: ghid practic pentru încorporarea cerințelor TCFD* (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures – Grupul de lucru pentru raportările financiare legate de mediu), etc.

➔ Stimularea parteneriatului cu autoritățile de reglementare

Deoarece sunt necesare noi standarde și acțiuni, iar procesul de consultare între părțile interesate este foarte important și conduce la concluziile și orientările necesare, în decembrie 2020 CECCAR a participat la consultarea Fundației IFRS cu privire la modul în care aceasta ar putea aborda raportarea de sustenabilitate, înțelegând în același timp cererile din ce în ce mai numeroase pentru urgentarea unei coerențe mai mari în raportare și în oferirea de informații comparabile.

➔ Promovarea raportării ESG prin intermediul rețelelor de afaceri

Accesul continuu la resurse este asigurat de Rețeaua română pentru reziliență în afaceri, creată de CECCAR (businessresilience.ro), un centru de cunoștințe dedicat sprijinirii comunității de afaceri pentru ca aceasta să se recupereze, să se reinventeze și să persevereze. Este un centru de resurse bazat pe bune practici identificate la nivel național și internațional care le oferă întreprinderilor instrumente și sprijin în eforturile lor de a asigura continuitatea activității, inclusiv rezistența economică la schimbările climatice, în conformitate cu obiectivele Acordului de la Paris, și un flux constant și de încredere de informații precise, actualizate și cu autoritate garantate de profesioniști.

Ca principal organism profesional din România, CECCAR lucrează îndeaproape cu autoritățile de reglementare pentru a asigura schimbul de opinii profesionale și pentru a fi un canal de informare de la acestea către comunitatea de afaceri.

➔ Concluzii

Toate aceste acțiuni și cele care vor urma pornesc de la conștientizarea faptului că există „ceva nou în oraș” în care profesioniștii contabili pot și trebuie să se implice. Trebuie să fim prezenți și să stabilim tendința. Trebuie să înțelegem cum să creăm valoare printr-o gândire integrată și cum să ne extindem gama de servicii cu altele noi, de data aceasta prin raportarea de sustenabilitate.

Conceptul de dublă materialitate ne duce cu un pas mai departe: nu doar impacturile legate de climă asupra companiei pot fi semnificative, ci și influența unei companii asupra climei – sau orice altă dimensiune

a sustenabilității, deseori subsumată sub eticheta de mediu, socială și de governanță sau ESG (Pippin *et al.*, 2021).

Trecerea de la „raportarea nonfinanciară” la cea „de sustenabilitate” sau „raportarea ESG” reflectă practicile companiei de astăzi. Tot mai multe afaceri își asumă un rol activ în acest sens, integrând sustenabilitatea în strategiile de afaceri. Provocările legate de sustenabilitate ar trebui privite ca oportunități pentru afaceri, și nu ca amenințări.

Trebuie să ne perfecționăm ca profesioniști contabili, să ne îndreptăm în direcția corectă în ceea ce privește elementele de bază, să știm de unde putem obține resurse și ce putem face cu ele.

În domeniul educației contabile putem stabili obiective precum:

- promovarea unei programe de pregătire adaptate scopului;
- învățarea de abilități și competențe legate de sustenabilitate;
- cultivarea unei atitudini proactive în raportarea de sustenabilitate;
- adoptarea unei mentalități integrate.

Acesta este doar începutul unei noi provocări și suntem pregătiți să îi facem față.

Bibliografie

1. Lyle, J.T. (1996), *Regenerative Design for Sustainable Development*, John Wiley & Sons, New York.
2. Pippin, S.E., Stallings, M.A., Weber, J.L., Wong, J.A. (2021), *Integrating Sustainability into the Accounting Curriculum. Meeting an Emerging Student Demand*, The CPA Journal, November, <https://www.cpapjournal.com/2021/11/12/integrating-sustainability-into-the-accounting-curriculum/>.
3. Popa, A.F. (2022), Panelul *Approaching Sustainability in Accounting Education*, Al 44-lea Congres anual al Asociației Europene de Contabilitate (EAA), Bergen, Norvegia.
4. Curtea de Conturi Europeană (2019), *Studiu de caz rapid. Raportarea cu privire la sustenabilitate: un bilanț la nivelul instituțiilor și al agențiilor UE*, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/RCR_Reporting_on_sustainability/RCR_Reporting_on_sustainability_RO.pdf.
5. Parlamentul European (2017), *Raport referitor la acțiunea UE pentru sustenabilitate*, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0239_RO.html.
6. Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari, publicată în Jurnalul Oficial nr. L 330/15.11.2014.
7. <https://businessresilience.ro/#resurse>